

«وَقَدْ بَعَثْتُ إِلَيْكُمْ رَسُولِي بِهَذَا الْكِتَابِ، وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ وَ سُنَّةِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ ، فَإِنَّ السُّنَّةَ قَدْ أَمِيتَتْ وَإِنَّ الْبِدْعَةَ قَدْ أَحْيَيْتْ وَإِنَّ تَسْمَعُوا قَوْلِي وَ تَطِيعُوا أَمْرِي أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ وَ السَّلَامِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةَ اللَّهِ

اکنون قاصدم را با این نامه به سوی شما فرستادم و من شما را به کتاب خدا و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله می خوانم. پس به راستی سنت [پیامبر] مرده و بدعتها زنده شده است. پس اگر سخنان مرا بپذیرید و از امرم اطاعت کنید، شما را به راهی که رشد و اصلاح شما در آن است هدایت می کنم. سلام و رحمت خدا بر شما باد».

تاریخ طبری / ج ۴ / ص ۲۶۶ و بحار الانوار / ج ۴۴ / ص ۳۴۰.

- مروری بر مباحث جلسات گذشته
- بررسی اشکالات و سوالات مطرح شده جلسات
- رابطه ابزار معرفت و آنچه از جانب پروردگار برای انسان نازل شده است (وحی)
  - عقل مهمترین عامل و ابزار ارتباط با رسالت انبیاء
  - رابطه میان عقل و وحی
    - اشاره ای به دسته بندی افراد درباره رابطه عقل و وحی
      - آیا عقل وحی را می پذیرد؟
- گروهی دیگر و پذیرش وحی
  - تفاوت و دسته بندی بر مبنای کارایی وحی
    - وحی و کاربرد آن در مسائل شخصی و نه اجتماعی
      - دین رسالتی بر تحقق جامعه فاضله ندارد
      - وحی کاربرد حداکثری در سعادت بشر
        - تدبیر الهی و تکوین عالم در تمامی شئون
        - ربوبیت پروردگار در عالم تکوین عام و فراگیر است
- بررسی گروه بندی انسانها (دینداران) درباره میزان کارایی وحی
  - گروهی و اعتقاد به رسالت اقلی وحی و دین
  - گروهی و اعتقاد به رسالت حداکثری وحی و دین (نظام تکوینی و جامع جمیع صفات)
    - ربوبیت حضرت حق و رابطه آن در نظام تکوین و تشریح
- ریشه یابی تاریخی در اعتقاد به عدم کارایی وحی (مسیحیان)
  - مسیحیت و تحریف کتاب و آئین الهی
  - اشاره به نمونه ای تفاوت احکام در اناجیل مسیحیان
    - تفاوت احکام (خوردن گوشت خوک ، حجاب و مشروبات الکلی) در فرقه مورمون ها

- مورمون‌ها گروه مذهبی و فرهنگی مرتبط با شاخه اصلی جنبش قدیسان آخرالزمان مسیحیت احیاگر هستند مورمون‌ها آیین خود را «جنبشی احیاگر» می‌دانند و بر این باورند که تعالیم، آداب و رسوم و سازمان کلیسا که بر اثر نافرمانی بشر در قرون اولیه میلادی به ورطه نابودی سپرده شده بود، از طریق وحی الهی به جوزف اسمیت احیا شده است.
- تعریف در دین عامل تقابل علم و وحی در تاریخ مسیحیت
- راه حل های مسئله ی تعارض علم و دین در مسیحیت
  - راه حل های گالیله
- گالیله، نگارنده « کتاب تکوین » طبیعت و فرستنده « کتاب تدوین » وحی را، خداوند متعال می دانست و به جهت سرچشمه واحد هر دو معرفت، تعارض این دو منبع را نمی پذیرفت؛ بدی ترتیب،
- اولاً: طریق معرفت، هم کتاب تکوین است و هم کتاب تدوین؛ وی بر این باور بود که هنگام تعارض، باید متشابهات کتاب مقدس را با محکومات علم جدید تفسیر نموده و با تفسیر جدید، چالش میان علم و دین را حل کرد؛ زیرا اگر همیشه در معنای لغوی ساده محصور گردیم، دچار خطا و حتی تناقضات متن مقدس می شویم.
- ثانیاً: گالیله برای حل تعارض علم و دین، تفکیک « قلمرو دین » از « قلمرو علم » را پیشنهاد می کرد. وی کتاب مقدس را متضمن معارف معنوی، نه حقایق علمی که به کار رستگاری انسان برآید، می دانست و برتر از عقل، استدلال و مشاهدات بر می شمرد.
- آرتور کوستلر، خوابگردها، ترجمه منوچهر روحانی، ص ۵۰۹ - ۵۲۲:
- عقل و اعتقاد دینی، بخش علم و دین، ص ۳۵۹ و علم و دین، ص ۶.
- راه حل کانت
- کانت با روش « تفکیک گستره علم و دین »، به حل تعارض این دو کانون معرفت اقدام کرده است. او در کتاب های « تمهیدات » و « سنجش خردناب » با ارائه ذهن شناسی و تفکیک نومن از فنومن یا عالم فی نفسه و عالم پدیدارها، فلسفه استعلایی خود را عرضه کرد. کانت وظیفه علم را کشف عالم طبیعت و وظیفه دین را راهنمایی و روشنگری، ایثار اخلاقی و آرامش بیشتر و جامع تر و ضمانت اجرایی وجدانیات اخلاقی معرفی کرد و دین را در اعتقاد به خدا و اختیار و وجود نفس انسان منحصر ساخت.
- علم و دین، ص ۹۳ - ۹۵.
- نشانیدن «دین حدّاقلی» به جای «دین واقعی»
- دین در تمام شئون فردی و اجتماعی مستقیم یا غیر مستقیم دخالت دارد. متون دین «اسلام» نیز با این دیدگاهها ناسازگار است و در واقع، این گونه راه حل ها از سنخ تغییر دادن و جا به جا کردن رقیب است و نشانیدن «دین حدّاقلی» به جای «دین واقعی».
- اشاره به تحریفاتی در کتاب های آسمانی و ادیان الهی
  - آیا علم درخت (شجره) ممنوعه است؟

■ در تورات ساختگی که امروز مورد قبول همه مسیحیان دنیا و یهود است، شجره ممنوعه به عنوان شجره علم و دانش و شجره حیات و زندگی معرفی شده است تورات میگوید: آدم قبل از آنکه از شجره علم و دانش بخورد علم و دانشی نداشت و حتی برهنگی خود را تشخیص نمیداد، و هنگامی که از آن خورد، و به معنی واقعی آدم گردید، از بهشت رانده شد، از ترس اینکه مبادا از درخت حیات و زندگی نیز بخورد و همچون خدایان! حیات جاویدان پیدا کند!

• بزرگترین تحریف تاریخ

- در تورات، تحریفی واقع شده است که من خیال نمی کنم در جهان تحریفی به اندازه این تحریف به بشریت زیان وارد کرده باشد. میدانیم که هم در قرآن و هم تورات داستان آدم و بهشت به این صورت مطرح است که آدم و همسرش در بهشت حق دارند از نعمت ها و ثمرات آن استفاده کنند و یک درخت هست که نباید به آن درخت نزدیک شوند و از میوه آن بخورند. آدم از میوه آن درخت خورد و به همین دلیل از بهشت رانده شد. این مقدار در تورات و قرآن هست. مسئله این است که آن درخت چگونه درختی است؟ از خود قرآن و قرائن آن برمی آید که آن میوه ممنوع، به جنبه حیوانیت انسان مربوط می شود نه جنبه انسانیت، یعنی یک امری بوده از مقوله شهوات، حرص، حسد و به اصطلاح از مقوله ضد انسانی. ولی آدم از آدمیت خود تنزل کرد و به آنها نزدیک شد. به او گفتند باید بروی بیرون. [چه موقع به او گفتند؟] بعد از آنکه «علم ادم الاسماء کلهما» همه حقایق به او آموخته شده است.
- در تورات دست جنایتکاران تحریف، آمده است قضیه را به این شکل جلوه داده است که آن درختی که خدا به ادم دستور داد که نزدیک آن نشو، مربوط است به جنبه انسانیت آدم نه جنبه حیوانیت.
- دو کمال برای انسان وجود داشت که خدا می خواست آنها را از او دریغ کند: یکی کمال معرفت و دیگری کمال جاودانه بودن. آدم از درخت «شناخت» یعنی شناسایی چشید و چشمش باز شد. و با خود گفت تا حالا کور بودم، تازه چشمانم باز شد. تازه می فهمم خوب یعنی چه بد یعنی چه. خدا به فرشتگان گفت: دیدید! ما نمی خواستیم او از شجره معرفت و شناخت بهره مند شود، اما خورد و چشمش باز شد، حالا که چشمش باز شده خطر اینکه از درخت جاودانگی بخورد و جاودانه نیز بماند هست. پس بهتر است او را از بهشت بیرون کنیم.
- این فکر و این تحریف برای مذهب به طور عموم بسیار گران تمام شد. (مذهب یعنی دین خدا یعنی دستور خدا) گفتند پس معلوم می شود که میان دین و معرفت تضاد است: یا آدم باید دین داشته باشد و امر خدا را بپذیرد، یا از درخت معرفت بخورد و چشمانش باز شود؛ یا باید دین و مذهب داشت، امر خدا را پذیرفت و کور بود و نشناخت، یا باید شناخت، عصیان کرد، زیر امر خدا زد، دین را کنار گذاشت و رفت این معصیت را مرتکب شد تا چشم ها باز شود. کم کم مثل هایی در اروپا رایج شد که می گفت: «من جهنم با چشم باز را ترجیح می دهم به بهشت با چشم بسته». این است که شما می بینید در اروپا یک مسئله مهم مساله تضاد علم و دین است.

■ منبع: کتاب مسئله شناخت؛ استاد مرتضی مطهری (با تلخیص)

• نگاه افراطی به وحی در دین مسیحیت

- آگوستین قدیس در اعترافاتش می گوید:

▪ عقل را سست بنیادتر از آن یافتیم که به تنهایی قادر به کشف حقیقت باشد و بنابراین به مرجعی همچون کتاب مقدس نیاز داشت.

• اعترافات آگوستین، ترجمه سایه میثمی، ویراسته مصطفی ملکیان، ص ۱۷۶.

○ آنسلم قدیس

▪ او که از دیگر برجستگان فلسفه قرون وسطی است از ایمان گرایان معتدل محسوب می شود و از این جهت در زمره آگوستینیهاست. اما تفاوتی که میان آرای آنها وجود دارد این است که آنسلم همه تعالیم وحیانی را قابل اثبات عقلانی می داند، در حالی که آگوستین برخی از آنها را قابل اثبات عقلانی می دانست. اما در اینکه عقلانیت آموزه های دین مبتنی بر ایمان است و اگر بخواهی که بفهمی بایستی ایمان بیاوری، هر دو مشترک اند.

▪ آنسلم قدیس در کتاب خود، تحت عنوان چرا خدا انسان شد، به اثبات عقلانی تثلیث پرداخته است، به خلاف آگوستین که آن را یک راز مطلق می دانست. از دیدگاه او ایمان مسیحی محتوای مکاشفه ای یهودی دارد و نه فلسفی، لذا می گوید: من در پی آن نیستم که بفهمم و ایمان آورم، بلکه ایمان می آورم تا بفهمم. ایمان من بدان دلیل است که تا ایمان نداشته باشم نمی توانم درک کنم.

• رابطه عقل و وحی در فرهنگ اسلامی

○ وحی و آموزهای الهی شرط لازم برای کسب کمال و سعادت

○ قرآن کتاب آسمانی تحریف نشده

• قرآن و تبیین دین اکثری یا اقلی

• ربوبیت عامه حضرت حق در نظام تکوین و تشریح با توجه به آیه ۳۸ سوره مبارکه انعام

• **وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ**

○ و هر جنبنده‌ای در زمین و هر پرنده‌ای در هوا که به دو بال پرواز می‌کند همگی طایفه‌هایی مانند شما (نوع بشر) هستند. ما در

کتاب (آفرینش، بیان) هیچ چیز را فرو گذار نکردیم، آن گاه همه به سوی پروردگار خود محشور می‌شوند.

• خلاصه تفسیر المیزان :

○ همه جنبندگان زمینی یا پرندگان آسمانی همه امتهایی مانند شما هستند، یعنی مقاصد و غایات معین و واحدی دارند و در مقاصدی مانند رزق و جفت گیری و تهیه مسکن و چگونگی زندگی با هم مشابهت دارند، و نیز مانند انسان دارای آراء و عقاید اجتماعی و فردی هستند که اجتماعشان بر اساس آنها بنا شده است، اما در این آیه جهت اشتراک دیگری نیز ذکر شده و آن مسأله بازگشت به سوی خداست، چون حشر یعنی بازگشت و اجتماع مردم به سوی خداوند بوسیله برانگیختن و از جای کردن و به سوی کاری بسیج دادن و ملاک در حشر انسان زندگی ارادی و شعوری است که انسان می تواند راه سعادت یا شقاوت را به میل خود اختیار کند. در حیوانات نیز همین شعور، منتهی به نحوی نازلتر وجود دارد و اینکه خداوند انسانها و حیوانات را برای جزا دادن در قیامت محشور می کند، دال بر تساوی آنها با انسان، در شعور و اراده نیست، ولیکن مرجع در حسابرسی همه آنها یکی است و آن صواب دادن به نیکان و انتقام گرفتن از ستمکاران می باشد و نیکو کاری و ستم در حیوانات هم جریان دارد و حشر دائر مدار همین

امراست . اما اینکه فرمود: (ما فرطنا فی الكتاب ...) یعنی کتاب تکوین و آفرینش و لوح محفوظ کامل و تمام است و از هیچ چیز در آن فرو گذار نشده است و یا آنکه قرآن کریم که کتاب الهی است کامل و تمام است و در آن بیان همه چیز آمده است ، (و نزلنا علیک الكتاب تبیاناً لكل شیء) ، (ما کتاب را در حالی بر تو نازل کردیم که بیان کننده هر حقیقتی است).

• بررسی معنای امت و تفاوت آن با ملت

○ معنای ملت :

▪ در فرهنگ عمید زیر کلمه ملت نوشته است: «مردم یک کشور که از یک نژاد و تابع یک دولت باشند.» که البته این معنی اکنون گسترده تر و به شکل «عموم مردم یک کشور» مفهوم می گردد.

○ معنای لغوی «امت»

▪ امت به معنای جماعتی است از مردم، که اشتراک در هدف واحد مانند: «دین» و یا «سنت واحده» و یا «وحدت در زمان و مکان» آنان را مجتمع ساخته باشد. این کلمه در اصل لغت به معنای قصد است، «أم» یعنی قصد کرد و «یوم» یعنی قصد می کند.

○ حیوانات نیز مانند انسان دارای آراء و عقایدی هستند

▪ این آیه خطابش به مردم است، و می فرماید حیوانات زمینی و هوایی همه امت هایی هستند مثل شما مردم، و معلوم است که این شباهت تنها از این نظر نیست که آنها هم مانند مردم دارای کثرت و عددند...لیکن از اینکه در ذیل آیه فرمود: «ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ» استفاده می شود که مراد از این شباهت تنها شباهت در احتیاج به خوراک و جفت گیری و تهیه مسکن نیست، بلکه در این بین، جهت اشتراک دیگری هست که حیوانات را در مساله بازگشت به سوی خدا شبیه به انسان کرده است. حال باید دید آن چیزی که در انسان ملاک حشر، و بازگشت به سوی خدا است چیست؟ ... آن ملاک در انسان جز نوعی از زندگی ارادی و شعوری که راهی به سوی سعادت و راهی به سوی بدبختی، نشان می دهد، چیز دیگری نیست... (و) حیوانات هم مانند انسان دارای آراء و عقاید فردی و اجتماعی هستند، و حرکات و سکنااتی که در راه بقاء و جلوگیری از نابود شدن از خود نشان می دهند، همه بر مبنای آن عقاید است، مانند انسان.

○ همراهی فطرت انسانی و دین الهی در رساندن انسان به سعادت

▪ فطرت انسانیت است که به کمک دعوت انبیاء راه مشروعی از اعتقاد و عمل به رویش باز می کند که اگر آن راه را سلوک نماید و مجتمع هم با او و راه و روش او موافقت کند در دنیا و آخرت سعادت مند می شود، و اگر خودش به تنهایی و بدون همراهی و موافقت مجتمع آن راه را سلوک کند در آخرت سعادت مند می شود، یا در دنیا و آخرت هر دو، و اگر آن راه را سلوک نکند بلکه از مقداری از آن و یا از همه آن تخلف نماید، در دنیا و آخرت بدبخت می شود.

▪ این آن سنتی است که فطرت هر انسانی آن را قبول داشته، و در دو کلمه خلاصه می شود، و آن دو کلمه عبارتند از: به کار خیر و اطاعت خدا و ادا کردن، و از عمل بد و معصیت بازداشتن و یا به عبارتی دیگر به عدل و استقامت دعوت نمودن، و از ظلم و انحراف از حق نهی کردن. آری هر انسانی به فطرت سلیم خود اموری را در باره خود و دیگران نیکو

شمرده و آن را عدالت می‌داند، و اموری دیگر را زشت دانسته آن را به خود و به دیگران ظلم می‌شمارد، دین الهی هم این فطرت را در همین تشخیص اجمالیش تأیید نموده و تفصیل عدالت و ظلم را برایش شرح می‌دهد.

○ تام و کامل بودن کتاب

▪ جمله «ما قَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ» جمله‌ای است معترضه، و ظاهرش این است که: مراد از آن چیز، که در آن تفریط و کوتاهی نشده، همان کتاب است، و مراد از «شیء» کوتاهیهای گوناگونی است که نفی شده، و خلاصه معنا اینکه: چیزی نیست که رعایت حال آن واجب و قیام به حق آن و بیان آن لازم باشد، مگر اینکه ما آن را در این کتاب رعایت نموده و در امر آن کوتاهی نکرده‌ایم، پس کتاب ما تام و کامل است.

▪ مراد از کتاب در آیه «ما قَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ»

• در معنای «کتاب» دو احتمال هست:

○ یکی اینکه مراد از آن لوح محفوظی باشد که خدای سبحان در مواردی از کلام خود آن را کتابی نامیده است.

○ دوم اینکه مراد از آن، همین قرآن باشد، به شهادت اینکه در چند جا از کلام مجیدش قرآن را کتاب نامیده است. و نیز ممکن است آیه را طوری معنا کنیم که هر دو قسم کتاب را شامل شود، چنان که گفته شود: معنای آیه این است که خدای سبحان در آنچه که می‌نویسد (چه در کتاب تکوین و چه در قرآن که کلام او است) تفریط و کوتاهی نمی‌کند.

▪ قرآن و تبیین همه نیازهای بشر با توجه به آیه ۸۹ سوره مبارکه نحل

• **و يَوْمَ نَبَعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِّنْ أَنفُسِهِمْ وَ جِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَؤُلَاءِ وَ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَ هُدًى وَ رَحْمَةً وَ بُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ (۸۹)**

○ و روزی که ما در میان هر امتی از (رسولان) خودشان گواهی بر آنان برانگیزیم و تو را (ای محمد) بر این امت گواه آریم (آن روز سخت را یاد کن و امت را متذکر ساز)، و ما بر تو این کتاب (قرآن عظیم) را فرستادیم تا حقیقت هر چیز را روشن کند و برای مسلمین هدایت و رحمت و بشارت باشد.

○ هدایت تکوینی و تشریحی در کنار یکدیگر و به مقتضای میزان اختیار

• روایتی در معنای «ما قَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ» و کامل بودن قرآن

• امام محمد باقر علیه السلام آن شکافنده علوم، در مورد فراگیری قرآن همه علوم و مطالب لازم را و اینکه خداوند هر امری را که در هدایت انسان مورد نیاز بوده است، برای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در قرآن نازل نموده است و اینکه از جمله اعجاز قرآن، آن است که دربرگیرنده همه مطالب گرانسنگ و بی‌بدیل هست، می‌فرماید:

○ **الامام الباقر «ع»: إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَدَعْ شَيْئًا تَحْتَاجُ إِلَيْهِ الْأُمَّةُ إِلَّا أَنْزَلَهُ فِي كِتَابِهِ، وَ بَيَّنَّهُ لِرَسُولِهِ. وَ جَعَلَ لِكُلِّ شَيْءٍ حُدًّا، وَ جَعَلَ عَلَيْهِ دَلِيلًا يَدُلُّ عَلَيْهِ.**

امام حسین علیه السلام و تبیین
موانع تحقق هدف انبیاء علیهم السلام
جلسه یازدهم
۲۹ مهر ماه ۱۳۹۵

ریز موضوعات
سخنرانی
دکتر اسدی گرمارودی
(با اندکی تصرف)

■ امام باقر «ع»: خدا چیزی از آنچه امت تا روز قیامت به آن نیازمند است فرو نگذاشته، مگر که آن را در کتاب خود فرو فرستاده و برای فرستاده خویش بیان کرده است. و برای هر چیز حد و اندازه‌ای نهاده، و دلیلی برای راه یافتن به آن قرار داده است.

• «بحار» ۸۴/۹۲ - از کتاب «بصائر الدرّجات» - تفسیر نورالثقلین ج ۳ - ص ۷۴

- عقل عامل و وسیله برای فهم درست ربوبیت پروردگار که پس از خالقیت مهمترین صفت حضرت حق هست
- ربوبیت تکوینی حضرت حق مانند ربوبیت تشریحی خداوند کامل و بدون نقص بیان شده است.

• نتیجه گیری و جمع بندی بحث

- اقلی نگرى دين ریشه در دين تحریف شده مسیحیت دارد
- خلاصه بیان امام حسین (ع) در بررسی دلیل عدم تحقق جامعه اسلامی
  - برخی و عدم درک صحیح کلام معصوم
  - برخی و فریب خوردگی دنیا و حرکت در مسیر شهوات
  - برخی و زیر سلطه انسانهای شیطان صفت

• لینک فایل صوتی سخنرانی

• http://www.almenhaj.com/media/moharam/95/mon_moharram_1395.07.29_011.mp3

• فایل ریز موضوعات و خلاصه سخنرانی

• http://www.almenhaj.com/media/moharam/95/mon_moharram_1395.07.29_011.pdf